

MIKUS GYULA 1930 - 2002.

A gyermekvédelmi szakma meghatározó személyiségét búcsúztattuk 2002. március 18-án. Mikus Gyulát, Gyula bácsit, aki merész gondolataival, örökös tettekkészségével példaképeink közé tartozott.

Szinte hihetetlen, hogy a közelmúltban vette át Göncz Árpád köztársasági elnöktől a Köztársasági Elnöki Aranyérmes életpályája elismeréseképpen. Közel 50 éven át küzdött, harcolt, a bajbajutott fiatalokért.

Szóval, tettel, írással igyekezett segíteni a rászorulóknak. Ezt tette középiskolai tanárként, pszichológusként, nevelőotthoni igazgatóhelyettesként, speciális otthoni igazgatóként és szakíróként.

Középiskolai tanárként kezdte pályáját a nagyhírű Toldi Gimnáziumban. Magas szintű tanári munkáján túl kötelességének érezte a tehetséges, de szociálisan hátrányos helyzetű fiatalok felkarolását. Több száz középiskolás fiatalnak, serdülőnek Ő volt a példaképe az ötvenes-hatvanas években. Következetes, határozott egyéniségének köszönhetően deviáns fiataloknak segített visszatérni a társadalomba. Gyermekközpontúságának, követelő-képességének, karizmatikus egyéniségének következményeként tanítványainak többségéből sikeres, ismert ember lett, művész, politikus.

A Cseppkő utcai, a Bokréta utcai otthonok munkáját, az állami gondoskodásban élő gyermekek mindennapjait meghatározta egyénisége, jelenléte. Közvetlenségének köszönhetően a gyermekek imádták, tisztelték, mint barátot, mint tanácsadót, mint szülőt és nevelőt. Ő valamennyi reá bízott növendékét jól ismerte, bírta bizalmukat, szeretetüket.

A Fővárosi Gyermek – és Ifjúságvédő Intézet munkatársaival létrehozta és vezette a napjainkban újjáélesztett Elemző és Módszertani Csoportot, átfogó elemzéseket adva a főváros gyermekvédelméről.

Elsők között kezdett a '80-as évek közepén szenvedélybeteg fiatalokkal foglalkozni.

A pedagógia, a pszichológia és a való élet adta lehetőségek széles eszköztárával vonult harcba a beteg fiatalokért. De harcait a szakmával, feletteseivel is vívta a drogproblémák kezelésének társadalmi legitimációjáért.

A mából visszatekintve szinte valóságértelmennek tűnik, hogy a nyolcvanas évek közepén a fiatalok körében terjedő szipuzás tényének, a rendőrségi túlkapásoknak, a szakmai tehetetlenségnek a föltárása nem volt kockázatmentes vállalkozás.

A gyermekvédelmi szakma nem csekély része arisztokratikus érzéketlenséggel és a kívülállás mímelésével szemlélte Mikus Gyula munkáját.

Öntörvényű ember volt, de nem volt csökönyös, hajthatatlan. Kollégái néha a nevelői munkában következtelenséggel vádolták. Gyula bácsi, ami tegnap helyes volt, az ma miért helytelen? – kérdezték Tőle. Mert az élet is ilyen, válaszolta bölcsen vagy, ha úgy tetszik, látszólag semmitmondóan. Aki jól ismerte tudta, hogy nem következtelen, nagyon is kiszámítható, kiváltképp a kísérletezésben, az állandó útkeresésben, a helyhez, időhöz, a körülményekhez és a személyiséghez kötött helyes pedagógiai válasz keresésében.

Tevékenysége követőkre talált, munkatársai kiszélesítették, folytatták az általa kitaposott utat.

Mindennapos gyakorlati munkája mellett több száz cikket, tanulmányt írt, rengeteg vizsgálatot, elemzést készített. Évekig szerkesztette a fővárosban megjelenő Gyermekvédelmi Periodikát.

Az itt közreadott válogatás Mikus Gyula publikációiból reprezentálja széleskörű munkásságát, de az irodalomban járatosak azt is tudhatják, hogy más szerzőktől nem igen olvashatunk a korabeli időkben a kritikus témákban.

Az elesettek, a társadalom perifériájára szorultak iránti elkötelezettsége nyilvánult meg, amikor a fővárosi hajléktalangerőszakoskodás hőskorában bekapcsolódott ebbe a munkába is. Pályája alkonyán kezdett talán a legnehezebb feladatba. Nyugdíjasként tapasztalatait az aszói javítóintézetben pszichológusként kamatoztatta, bátorítva kollégáit, segítve a bűnelkövető fiatalok reszocializációját, visszavezetésüket a társadalomba.

De munkavégzésén, teherbírásán, a fiatalokra gyakorolt szuggesztív hatásán ez akkoriban még nem látszott. A mezőgazdasági munka – az állatgondozás, a gyógynövénykertészet kialakítása – az Ő személyiségén keresztül terápiás eszközzé vált.

A javítóintézet múltját földolgozó, – máig kiadatlan – történelmi munkájáért az utókor hálás lesz.

A halálát megelőző két évben visszatért a Fővárosi Gyermekvédő Intézetbe. Betegségével dacolva emlékei megírásán, a „Bokrétás aktákon”, megannyi szenvedélybeteg életsors földolgozásán munkálkodott. Gyakran jártak hozzá családapává lett növendékei, de olyanok is, akik egész életükben gondozottak maradnak.

Kollégái, munkatársai szeretettel, megbecsüléssel voltak iránta, és reméljük, ezt Ő is tudta, érezte.

Mikus Gyula életpályája színteréül a fővárost választotta. Szakmai hírnevét itt alapozta meg, itt vívta csatáit, itt segítette élni tanulni a gyerekeket, fiatalokat, akiket családjuk és a nagyváros kivetett magából, vagy nem akart visszafogadni.

Tisztelettel és elismeréssel adózunk Mikus Gyula emlékének.

Molnár László

Válogatás a korabeli munkáiból:

- Egy budapesti általános iskolás nevelőotthon összetételének, szociális- és családi körülményeinek, neveltségi állapotának, pszichés atmoszférájának elemzése a távlati pedagógiai tervezés (prognosztikus modell) kialakítása céljából I. rész 1975. év 12. sz.
- Az állami gondozottak családi beilleszkedési tapasztalatai és beilleszkedés hatékonyabb elősegítésének irányelvei (Dr. Kóti János társszerzővel) 1976. év 13. sz.
- Az 1975-ös évben nagykorúvá vált állami gondozottak munka-és életkörülményei (Háber Judit társszerzővel) 1976. év 13. sz.
- Az állami gondozásba vétel és az intézeti elhelyezés új tendenciái 1975-ben (Aczél Ilona és Schremmer István társszerzőkkel) 1976. év 13. sz.
- A nehezen nevelhetőség és az antiszocialitás pszichés hátterének felderítéséről, a pedagógiai és pszichológiai korrekció és terápia módszereiről (1982. év 29. sz.)
- Az 1981. évi beáramlás tendenciái, új jelenségei és a nevelőotthoni intézményi hálózat szervezeti és módszertani korszerűsítésének néhány gondolata (1983. év 31. sz.)
- A cigány gyerekek részére juttatott rendszeres nevelési segélyek alakulása (Bácskai József társszerzővel) (1984. év 32. sz.)
- A hivatásos nevelőszülői családok légköréről, nevelési stílusáról, a kihelyezett gyermekek személyiségfejlődéséről (a szerző megjelölése nélkül) (1984. év 33. sz.)
- A nagykorúvá vált volt állami gondozottak önálló életkezdésének problémáiról és nehézségeiről (1984. év 33. sz.)

- A kiskorúak veszélyeztetéséről és a veszélyeztetettség új jelenségeiről az utolsó 5 év állami gondozásba vételeinek tükrében (1984. év 33. sz.)
  - Az állami gondozásból nagykorúságuk előtt családba visszahelyezett volt gondozottak családi körülményeiről, beilleszkedésről (1984. év 34. sz.)
  - A bűnelkövető fiataikorúak helyzete és érdekükben tett megelőző, pedagógiai intézkedések hatása (vizsgálati elemzés) 1984. év 35. sz.)
  - A súlyosan antiszociális és bűnelkövető 14-18 éves fiataikorú állami gondozottak személyiségállapota és bűncselekményinek jellemzői (egyéni és csoporttípusok) (1985. év 38. sz.)
  - A Bokréta utcai ifjúsági nevelőotthonban tapasztalható szenvedélyártalmak felméréséről és 1984-85-ös évben
  - A szenvedélyártalmak függőségében kialakult személyiségtorzulásokról és bűncselekmény elkövetésekről (1986. év 39. sz.)
  - Az ifjúságvédelem és a szociális gondozás klasszikusai, az ellenállási mozgalom mártírjai, Salkaházi Sára és Bernovits Vilma (1986. év 40. sz.)
  - A fejlődési rendellenességek sajátos megnyilvánulásai a főváros speciális fiú nevelőotthonaiban (a szexuális fejlődés rendellenességei) (1988. év 44. sz.)
  - Szabadidős gyógyító-nevelő munka, terápiás intézmény kialakítása szenvedélybeteg fiúk részére (Szilágyi Gábor és Donáth Attila társszerzőkkel) (1987. év 42. sz.)
  - Együttműködés krízishelyzetben lévő fiatalokért (esettanulmány) (ifj. Bujdos László társszerzővel) (1987. év 42. sz.)
  - A Bokréta utcai gyógyító-nevelő részleg terápiás rendszere, tevékenységének módszertani alapelvei I. rész (1989. év 47. sz.)
  - Mikroszféra vizsgálat a főváros IX. kerületében, 1989-ben intézeti nevelésben részesült kiskorúak családi-szociális környezetéről, lakáshelyzetéről, szülei életmódjáról, deviációikról, személyiségállapotukról (1991. év 54. sz.)
  - Hajléktalan („csöves”) mikroszféra vizsgálódás a fővárosban. A „csövesvilág” összetétele, magatartása, önszerveződése, önmagához és a világhoz való viszonya (1990-es vizsgálat) (1991. év 55. sz.)
  - Nevelőotthoni testvércsoportok együttes elhelyezése, testvérek személyiségállapota, pszichés sérülései, csoportos és egyéni terápia feladatai (1991. év 56. sz.)
  - Nyitott orvosi szolgálat a fővárosi GYIVI-ben, állami gondozottak, alkoholisták, kábítószeresek, hajléktalanok számára (interjú dr. Haár Zsuzsáéval, a Heim Pál gyermekkórház orvosával) (1991. év 56. sz.)
  - Erdei táborozás, nappali és éjszakai kirándulás, mint pszichológiai megfigyelési és vizsgálati módszer – egyéni és csoportos személyiségfejlesztő és-pszichoterápiás eszköz (1992. év 57. sz.)
  - Nevelőszülőkről és gyermekeikről (interjúk, beszélgetések nevelőszülőkkel, családba fogadottakkal – 10 éves a fővárosi hivatásos nevelőszülői hálózat (1992. év 58. sz.)
- Megjelentek: Közlemények, tanulmányok, cikkek a fővárosi gyermekvédelmi köréből című perodikában.